

Documents d'Anàlisi Geogràfica

46

Núm. 46, 2005, ISSN 0212-1573

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions

Universitat
de Girona

DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA és una revista acadèmica adreçada als estudiosos i professionals que s'interroguen sobre les interaccions entre natura, societat, política, economia i cultura que es donen sobre l'espai a les diferents escales, i davant les quals la geografia hi aporta anàlisis o respostes. Té per objectiu la publicació de textos inèdits procedents de la recerca feta per investigadors d'arreu del món relacionats amb la ciència geogràfica i amb les disciplines afins i preveu, al mateix temps, la difusió de publicacions i d'esdeveniments científics que hi són vinculats. Editada conjuntament pel Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona i per la Secció de Geografia de la Universitat de Girona, DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA té una periodicitat semestral.

Les opinions expressades en articles, notes, informacions, ressenyes i treballs publicats a DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA són d'exclusiva responsabilitat dels seus autors.

Aquesta revista es regeix pel sistema de censors.

Basos de dades en què DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA està referenciada

- Dialnet (Uniriója)
- Francis (núms. 3,5-6, 8-10, 14-20, 24-26, anys 1983-1995)
- Geographical Abstracts. Human Geography
- Geobase (Elsevier, acord juny 2004)
- GeoRef
- Índice Español de Ciencias Sociales y Humanidades (ISOC-CSIC)
- Scopus (Elsevier, acord octubre 2004)
- RACO (Revistes Catalanes amb Accés Obert)

Editors

Mireia Baylina i Ferré (Universitat Autònoma de Barcelona),
Anna Ribas i Palom (Universitat de Girona),
David Saurí i Pujol (Universitat Autònoma de Barcelona)

Consell de redacció

Gemma Cànoves i Valiente (UAB),
Joan Carles Llurdés i Coit (UAB),
Joan Nogué i Font (UdG),
Xavier Pons i Fernández (UAB),
Maria Prats i Ferrer (UAB),
Lluís Ribera i Masgrau (UdG)

Consell assessor

Mark Bassin (University College, London), Joan Becat (Universitat de Perpinyà), Lourdes Benería (Cornell University), Vincent Berdoulay (Université de Pau), Joan Cals (Universitat Autònoma de Barcelona), Maryse Clary (Institut Universitaire de Formation des Maitres d'Aix-Marseille), Marcelo Escolar (Universidad de Buenos Aires), João Ferrão (Universidade de Lisboa), Maria Dolors Garcia Ramon (Universitat Autònoma de Barcelona), Josefina Gómez Mendoza (Universidad Autónoma de Madrid), Francesco Indovina (Istituto Universitario di Architettura di Venezia), Jim Lewis (University of Durham), Enric Lluch (Universitat Autònoma de Barcelona), Joan Mateu (Universitat de València), Janet Momsen (University of California at Davis), Lluís Riudor (Universitat Pompeu Fabra, Barcelona), Joan Sabí (†) (Universitat Autònoma de Barcelona), Antoni F. Tulla (Universitat Autònoma de Barcelona)

Redacció

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 15 27. Fax 93 581 20 01
revista.dag@uab.es

Subscripció i administració

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 10 22. Fax 93 581 32 39
sp@uab.es

Intercanvi

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques
Secció d'Intercanvi de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 11 93. Fax 93 581 32 19

Coberta

Loni Geest & Tone Høverstad

Composició

Binorama S.C.P.

Edició i impressió

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 15 96. Fax 93 581 32 39
sp@uab.es

ISSN 0212-1573

Dipòsit legal: B. 27.071-1982

Imprès a Catalunya

Imprès en paper ecològic

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia, el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer, és rigorosament prohibida sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, i estarà sotmesa a les sancions establertes a la llei. S'autoritza la reproducció del sumari i dels resums sempre que n'aparegui la procedència.

Sumari

Documents d'Anàlisi Geogràfica = Doc. Anàl. Geogr.

Núm. 46, p. 1-181, 2005, ISSN 0212-1573

S'autoritza la reproducció dels resums i de les pàgines del sumari.

Articles

15-39 **INDOVINA, Francesco** (Università di Venezia. Istituto Universitario di Architettura)

La ciutat sostenible: sostenim la ciutat. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2005, núm. 46, p. 15-39, 35 ref.

Actualment, es tendeix a carregar sobre l'urbanisme la nova contradicció en la utilització dels recursos: la sostenibilitat urbana sembla indispensable, però un urbanisme sostenible obre un terreny de (des)il·lusions. L'urbanisme, sent com és encara el *govern de les transformacions urbanes*, no pot defugir el mandat de fer-se càrrec dels valors de convivència que la societat manifesta, però ha de dur-los a l'objecte del qual s'ocupa principalment, és a dir, la ciutat. La seva dimensió constructiva no pot referir-se a la sostenibilitat *en* la ciutat, sinó a la sostenibilitat *per* la ciutat. El present article provarà de dir alguna cosa sobre aquest tema.

Paraules clau: urbanisme, ciutat sostenible, govern urbà.

La ville soutenable: soutenons la ville

À l'époque actuelle on a la tendance à charger sur l'urbanisme la nouvelle contradiction sur l'utilisation des ressources: la soutenabilité urbaine s'avère indispensable, mais un urbanisme soutenable ouvre un domaine de (dés)illusions. L'urbanisme, étant toujours le gouvernement des transformations urbaines, ne peut pas éviter le mandat de s'occuper des valeurs de la vie en commun manifestés par la société, mais doit les mener à l'objet d'étude principale, c'est à dire, la ville. Cette dimension constructive ne peut pas se rapporter à la soutenabilité dans la ville mais à la soutenabilité par la ville. Cet article tentera de dire quelque chose à ce propos.

Mots clé : urbanisme, ville soutenable, gouvernement urbain.

Sustainable city: let's sustain the city

Currently there is a trend to blame on urbanism the new contradictions arising from the use of environmental resources. Urban sustainability appears as fundamental but sustainable urbanism opens up a terrain of dis(illusions). Being still the *government of urban transformations*, urbanism must not elude the goal of taking care of the community values of a particular society but must lead these goals towards what represents the core of urbanism interests: the city itself. The constructive dimension of urbanism can not refer to sustainability *in* the city but to sustainability *for* the city. This paper attempts to provide some thoughts about this topic.

Key words: urbanism, sustainable city, urban governance.

- 41-62 **LÓPEZ COLÁS, Julián; MÓDENES CABRERIZO, Juan Antonio** (Universitat Autònoma de Barcelona. Centre d'Estudis Demogràfics) Segona residència i multiresidència a Catalunya. Una aproximació sociodemogràfica. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2005, núm. 46, p. 41-62, 43 ref., 6 tab.

L'objecte del present article és aportar alguns elements que ens permetin aproximar-nos a la nova realitat dels «residents múltiples» i dels «territoris residencialment compartits». Per fer-ho, partirem de l'anàlisi de la població que posseeix un habitatge secundari a Catalunya.

Per això, es realitzen uns models de regressió logística que analitzen la influència de les variables sociodemogràfiques de la població en la disposició i la localització d'una segona residència l'any 1991. El tema s'aborda per al conjunt de Catalunya per províncies des d'una perspectiva geodemogràfica. L'aproximació és geogràfica perquè estudia la influència de l'habitat (la grandària del municipi i la província de residència habitual). És també demogràfica perquè l'anàlisi es fa considerant variables estructurals, que són les pròpies de la demografia per a l'estudi de les poblacions: l'edat, el tipus de llar en la qual resideixen, la categoria socioeconòmica i la història migratòria dels entrevistats.

Paraules clau: segona residència, residència múltiple, població temporal, factors sociodemogràfics.

Résidence secondaire et résidence multiple en Catalogne. Une perspective socio-démographique

L'objet de cet article est d'apporter quelques éléments qui permettent de mieux comprendre le nouveau phénomène des «résidents multiples» et des «territoires résidentiels partagés», à partir de l'analyse de la population qui possède une résidence secondaire en Catalogne. Dans ce but, on réalise des modèles de régression logistique qui analysent l'influence des variables sociodémographiques de la population dans la possession et la situation d'une résidence secondaire en 1991. Le sujet est abordé pour l'ensemble de la Catalogne par provinces depuis une perspective géodémographique. L'approche est géographique parce que l'influence de l'habitat (la taille du territoire municipal et la province de résidence principale) est étudié. Elles est également démographique parce que l'analyse tient compte de variables structurelles spécifiques de l'étude des populations: l'âge, le type de foyer, la catégorie socioéconomique et l'histoire migratoire des personnes interviewées.

Mots clé : résidence secondaire, résidents multiples, population saisonnière, facteurs sociodémographiques.

Second home and multiple residence in Catalonia. A socio-demographic perspective

Through analysis of the population having a second home in Catalonia, this paper aims to provide some elements that give us a closer understanding of the new reality of «multiple residents» and the «residentially shared territories». By means of logistic regression, it attempts to analyze the influence of socio-demographic variables on second home possession and situation in 1991. From a geo-demographic perspective, the analysis is done for Catalonia at provincial level. This is also a geographic perspective since it studies the habitat (the size of municipality and the province of main residence). It is a demographic perspective because it uses specif-

ically demographic structural variables: age, type of household, socioeconomic category and migratory history of the interviewees.

Key words: second home, multiple residents, temporary population, sociodemographic factors.

63-79 **SABATER i COLL, Albert; AJENJO i COSP, Marc** (Universitat Autònoma de Barcelona. Centre d'Estudis Demogràfics)

Una aproximació als empadronaments atípics a Catalunya: còmput i distribució territorial d'un fenomen generalitzat. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2005, núm. 46, p. 63-79, 40 ref., 1 tab., 4 il.

El principal objectiu d'aquest article és presentar una aproximació dels anomenats «empadronaments atípics» —individus que resideixen habitualment fora del municipi en el qual estan empadronats—, a través del seu còmput i de la seva distribució territorial a vint-i-tres comarques catalanes.

En general, es pot dir que la història dels censos de població i dels padrons municipals d'habitants és la història, també, dels empadronaments atípics. Això no obstant, el fet que la població hagi esdevingut més mòbil en els últims anys (la qual cosa significa una mobilitat geogràfica més gran), podria donar lloc a un increment del nombre i de la difusió geogràfica d'aquest fenomen. L'existència d'irregularitats estadístiques en les dades referents als desplaçaments diaris entre el lloc de residència i el lloc de treball permet estimar el nombre de persones que, molt probablement, es troben regularment absents del que suposadament és la seva residència habitual i presents com a població de fet en un altre municipi.

Font estadística utilitzada: Estadística de població de 1996.

Paraules clau: empadronament atípic, població de dret, població de fet, residència habitual, mobilitat geogràfica.

Une approximation à des déclarations incorrectes du lieu de résidence à Catalogne: calcul et distribution territoriale d'un phénomène habituel

Cet article présente une étude des déclarations incorrectes du lieu de résidence ou encore du phénomène des «résidents absents», ces individus qui habitent d'habitude loin de la municipalité où ils sont officiellement enregistrés comme les habitants, à partir de l'estimation du nombre et de la distribution territoriale dans 23 régions Catalanes.

Ces pratiques de déclaration incorrecte du lieu de résidence sont apparues dès les premiers recensements ou encore dès l'origine des registres de population locaux. Mais l'augmentation de la mobilité dans les années récentes a contribué à étendre le phénomène ainsi qu'accroître sa diffusion géographique. L'existence d'irrégularités statistiques dans les chiffres des déplacements quotidiens entre le lieu de résidence et le lieu de travail, permettent de détecter et d'évaluer le nombre de déclarations incorrectes du lieu de résidence habituelle et d'arriver à une estimation de la population de fait à partir du registre de la population.

Source statistique utilisée: Estadística de població de 1996.

Mots clé: déclaration incorrecte du lieu de résidence, population de droit, population de fait, résidence habituelle, mobilité géographique.

An approximation to the long-term absent de jure population in Catalonia: calculation and geographical distribution of a generalised phenomena

The main aim of this article is to yield an approximation of the so-called long-term absent *de jure* population, those individuals who usually live away from the municipality where they are officially registered as inhabitants, through their enumeration and geographical distribution in 23 Catalan regions.

Although the history of censuses and local population registers is also the beginning of the long-term absent *de jure* population, the fact that people have become more mobile in recent years (which means an increase of geographical mobility), might be contributing to both an increase and a wider geographical spread. Statistical mismatches of daily commuting distances allow, through a process of reliability checking, an estimation of the long-term absent *de jure* population, thus the people who are most likely to be absent from what is meant to be their usual residence and present as «non residents» (*de facto* population) in other municipality.

Data source used: Estadística de població de 1996.

Key words: long-term absent *de jure* population, *de jure* population, *de facto* population, usual residence, geographical mobility.

- 81-102 **SERRA i CERVANTES, Isidre; PINTÓ i FUSALBA, Josep** (Universitat de Girona. Departament de Geografia, Història i Història de l'Art) La transformació del paisatge del delta de la Tordera en els darrers cent cinquanta anys. Una anàlisi per mitjà dels canvis en els usos i les cobertes del sòl. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2005, núm. 46, p. 81-102, 35 ref., 5 tab., 4 il.

L'article presenta una comparació del paisatge del delta de la Tordera entre mitjan segle XIX i l'actualitat, basat sobretot en els canvis succeïts en els usos i les cobertes del sòl. El paisatge de mitjan segle XIX s'ha reconstruït bàsicament a partir de les dades obtingudes en els amillaraments. Els usos i les cobertes del sòl del paisatge actual s'han establert a partir de la fotointerpretació i el treball de camp. Els canvis més destacats fan referència a la pràctica desaparició d'alguns conreus com ara la vinya, molt important al segle XIX, a l'expansió del bosc en detriment dels conreus abandonats i a l'augment de l'espai construït, la qual cosa ha donat lloc a una configuració del mosaic paisatgístic altament fragmentada.

Paraules clau: delta de la Tordera, usos i cobertes del sòl, canvis en el paisatge, amillaraments.

La transformation de le paysage du delta de la Tordera dans les dernières 150 ans. Un analysis à partir des changements des utilisations et des couvertures du sol

Cet article présente une comparaison entre le paysage du delta de la Tordera de la moitié du XIXe siècle et du paysage actuel en se basant principalement sur les changements intervenus sur l'utilisation et la couverture du sol. Le paysage des années 1850 a pu être reconstitué basiquement grâce à des données obtenues dans les *amillaraments* (cadastres). L'utilisation et la couverture du sol du paysage actuel ont été établies à partir de la photo-interprétation et du travail réalisé sur le terrain. Il fait

mention des changements les plus remarquables tels que la quasi-disparition de certaines cultures comme la vigne, très importante au XIXe siècle, l'expansion du bois au détriment des cultures abandonnées et le développement de l'espace construit, donnant lieu à une mosaïque du paysage extrêmement fragmentée.

Mots clé : delta de la Tordera, utilisation et couverture du sol, changements dans le paysage, *amillaraments*.

Landscape transformation of the Tordera delta during the last 150 years. An analysis through the changes in the land uses and covers

This article compares the mid-nineteenth century landscape of the River Tordera delta with the present day landscape, based, above all, on the changes that have occurred in land use and land cover. The mid 19th century landscape was reconstructed using data obtained from the *amillaraments* (land inventories) and other historical documents. Present-day land use and cover was established through photo interpretation and field work. The most important changes detected concern the almost complete disappearance of certain crops, such as vineyards, which were very important in the 19th century; the expansion of forest in place of abandoned tilled land and the increase in built up areas, which, taken together, produce a highly fragmented landscape pattern.

Key words: Tordera delta, land use, land cover, landscape changes, *amillaraments*.

Estats de la qüestió i documentació

- 105-117 **BLANCO ROMERO, Asunción; CÀNOVES VALIENTE, Gemma** (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia) Las tecnologías de la información y la comunicación en el desarrollo del turismo rural. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2005, núm. 46, p. 105-117, 45 ref.

El presente artículo destaca la importancia de las tecnologías de la información y la comunicación (en adelante TIC) en el desarrollo rural y, concretamente, en el turismo rural. En la primera parte, se reflexiona sobre la evolución de las TIC, mostrando como éstas configuran una nueva arquitectura espacial donde cada ámbito territorial debe aprovechar y potenciar sus recursos. En esas nuevas realidades, es necesario hablar del *ciberespacio* sin negar el territorio, el cual pasa a convertirse en agente activo y dinámico del proceso.

A continuación, se muestra como el desarrollo diferencial de las TIC puede afectar, positiva o negativamente, al desarrollo local y como, gracias a ellas, se pueden crear desigualdades o nuevas iniciativas de crecimiento, como es el caso de su aplicación en el sector del turismo rural. Finalmente, se señalan una serie de consideraciones y retos de futuro, que si bien se concretan como indispensables en el caso del turismo rural, pueden ser válidos en cualquier iniciativa de desarrollo local donde se integren las TIC.

Palabras clave: tecnologías de la información y la comunicación, desarrollo local, turismo rural, territorio, ciberespacio.

Les technologies de l'information et la communication dans le développement du tourisme rural

Le présent article souligne l'importance que les technologies de l'information et la communication (désormais TIC) peuvent représenter pour le développement rural et concrètement pour le tourisme rural. Dans la première partie on centre la réflexion sur l'évolution des TIC, en montrant comme ces technologies ils configurent une nouvelle architecture spatiale où chaque cadre territorial doit profiter et renforcer ses ressources. Dans ces nouvelles réalités il est nécessaire de parler du cyberspace sans nier le territoire, lequel se transforme en agent actif et dynamique du processus. Ensuite il est montré comme le développement différentiel des TIC peut affecter positivement ou négativement le développement local, et comme il est possible, grâce à elles, créer des inégalités ou des nouvelles initiatives de croissance, comme c'est le cas pour son application dans le secteur du tourisme rural. On indique finalement une série de considérations et défis de futur, qui bien qu'ils se limitent comme indispensables dans le cas du tourisme rural, peut être valables dans toute initiative de développement local où on intègre les TIC.

Mots clé: technologies de l'information et la communication, développement local, tourisme rural, territoire, cyberspace.

The technologies of the information and the communication in the development of the rural tourism

The present article emphasizes the importance that technologies of the information and communication (TICs) can achieve, particularly for rural development and for rural tourism. The first part reflects on the evolution of the TICs, showing how these technologies configure a new space architecture, where each territorial scope must take advantage of its resources, and improve them. In those new realities, it is necessary to speak of the cyberspace without denying the territory, which happens to become an active and dynamic agent of the process.

Next, it is shown how the differential development of the TICs can positively or negatively affect local development, and how they make it possible to create inequalities or new initiatives of growth, as is the case of their application in the sector of rural tourism. Finally, a series of considerations about future challenges that, although they take shape as indispensable in the case of the rural tourism, they can be also valid in any initiative of local development where the TICs are integrated.

Key words: technologies of the information and the communication, local development, rural tourism, territory, cyberspace.

119-138 BUJ BUJ, Antonio

Viejas y nuevas plagas. Una mirada crítica a los riesgos biológicos en los inicios del siglo XXI. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2005, núm. 46, p. 119-138, 112 ref.

Los inicios del siglo XXI vienen marcados por la permanencia de viejas plagas médicas, como la tuberculosis, el paludismo o el cólera, por otras nuevas, como el sida, el síndrome respiratorio agudo y severo (SARS) o la «gripe del pollo», pero, asimismo, por la permanencia de plagas agrícolas, como la de la langosta, que en el pasado fue calificada como «plaga bíblica». Frente a las concepciones optimistas de la década de 1960 que se manejaron sobre las plagas en general, cuando se pensó que

se podrían erradicar, desde hace unas dos décadas ya se han acuñado expresiones como «retorno de las plagas» o «regreso de las epidemias». Éstas dan a entender que el problema no sólo permanece, sino que en algunos casos se ha agravado. Este trabajo pretende realizar un análisis crítico de la cuestión.

Palabras clave: plagas, epidemias, riesgos biológicos, siglo XXI.

Vieux et nouveaux fléaux: Une vision critique aux risques biologiques au début du xxième siècle

Le début du xxième siècle est marqué par de vieilles épidémies médicales telles la tuberculose, le paludisme ou le choléra par d'autres maladies nouvelles comme le sida, le syndrome respiratoire aigu et sévère ou la grippe asiatique. Mais de la même façon par la permanence de fléaux comme celui de la sauterelle qui dans le passé fut qualifiée de fléau biblique. Face aux conceptions optimistes des années 60 du siècle dernier qui ont mené sur les épidémies en général, lorsqu'on a pensé qu'elles pourraient être supprimées, depuis environ deux décades on a déjà adopté des expressions comme «retour de fléaux» ou «retour des épidémies» ils laissent entendre que le problème non seulement reste permanent mais dans certains cas il s'aggrave. Ce travail réalise une analyse critique de cette question.

Mots clé : fléaux, épidémies médicales, risques biologiques, xxième siècle.

Old and new plagues: A critical look at biological hazards in the beginning of the 21st century

At the beginning of the twenty-first century old plagues remain, like tuberculosis, malaria and cholera. New plagues like aids, sars or «chicken influenza» have appeared. Agricultural plagues, like locust, a biblical plague, have remained too. Against optimistic conceptions about plagues in the 60s of last century when scientific elites thought about their eradication, two decades ago critical points of view appeared about this conception and scientists proclaimed the return of plagues. In fact plagues haven't disappeared and in some cases the problem is worsening. This research tries to make a critical analysis about the question.

Key words: plagues, epidemic, biological hazards, twenty-first century.

139-149 CASELLAS, Antònia (University of Utah. College of Architecture and Planning)

Aproximaciones teóricas para el análisis de la transformación urbana: *Urban Regime Analysis* en el contexto europeo. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2005, núm. 46, p. 139-149, 18 ref.

La creciente complejidad en la que tiene lugar la transformación urbana europea requiere la utilización de nuevos instrumentos analíticos. En este contexto, *urban regime analysis* (URA) puede ser una herramienta de gran utilidad. El objetivo de esta comunicación es presentar las categorías analíticas de esta emergente teoría surgida en el contexto norteamericano. Explicamos su génesis, su evolución, su aplicación y su complementariedad con otras aproximaciones teóricas.

Palabras clave: *urban regime analysis*, geografía urbana, Europa, desarrollo económico, ordenación del territorio.

Approches théoriques à l'analyse de la transformation urbaine: *urban regime analysis* dans le contexte européenne

La complexité croissante de la transformation urbaine européenne exige l'emploi des instruments analytiques innovateurs. Parmi ceci l'*urban regime analysis* peut offrir un apport considérable. Avec cette communication-ci on présente les catégories analytiques de cette théorie en évolution, la quelle apparaît en Amérique du Nord, au fin de décrire ses origines, évolutions, applications et complémentarités avec autres théories.

Mots clé: *urban regime analysis*, géographie urbaine, Europe, développement économique, aménagement du territoire.

Theoretical approaches to urban change analysis: Urban Regime Analysis in the European context

The increasing complexity in which take part the European urban transformation requires the use of new analytical instruments. In this context, Urban Regime Analysis (URA) could make an important contribution. The goal of this communication is to present the analytical categories of this evolving theory appeared in the North American context, to explain its origins, evolution, application and complementary with other theoretical approaches.

Key words: Urban Regime Analysis, urban geography, Europe, economic development, urban planning.

151-160 LLADÓ MAS, Bernat (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia)

Discurs, història i poder: lectures geogràfiques de Michel Foucault. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2005, núm. 46, p. 151-160, 12 ref.

En el present escrit, ens proposem establir un marc general des d'on es puguin delimitar les relacions entre l'obra filosòfica de Michel Foucault i la geografia. Així, ens centrarem en tres conceptes clau del filòsof que han tingut una rellevància especial per a la nostra disciplina, com ara el *discurs*, la *història* i el *poder*; tots tres, com veurem, i de forma més o menys explícita, reconeixen la importància de l'espai i la geografia. A més, redescobrim, a partir del propi Foucault, l'ús metafòric d'un cert «llenguatge espacial» per part del corrent postestructuralista, en el si del qual el filòsof ha estat inclòs.

Paraules clau: geografia, Foucault, autor, discurs, història, poder.

Discours, histoire et pouvoir: lectures géographiques de Michel Foucault

L'objectif de cet article c'est établir un cadre général pour délimiter la relation entre le travail philosophique de Michel Foucault et la Géographie. Avec cet objectif, nous convergeons dans trois concepts clés de pertinence exceptionnel pour notre discipline développée par le philosophe: le discours, l'histoire et le pouvoir. Les trois concepts reconnaissent l'importance de l'espace et de la géographie un plus ou moins de façon explicite, comme nous justifions dans cet article. De plus, nous

redécouvrons dans le discours de Foucault l'usage métaphorique d'un certain «langage spatiale» commun à une perspective de poststructuraliste, dans laquelle cette philosophe est incluse.

Mots clé: géographie, Foucault, auteur, discours, histoire, pouvoir.

Discours, history and power: Geographical reading of Michel Foucault

The goal of this paper is to establish a general framework to delimit the relation between the philosophical work of Michel Foucault and Geography. With this objective in mind, we focus in three key concepts of especial relevance for our discipline developed by the philosopher: *discourse*, *history* and *power*; all of them recognize the importance of space and geography in a more or less explicit way, as it is justified in this paper. Furthermore, we rediscover from Foucault's discourse the metaphoric use of a certain «spatial language» common to a poststructuralist perspective, in which the philosopher is included.

Key words. geography, Foucault, author, discourse, history, power.

161-181 Ressenyes

Nelson, Lise; Seager, Joni. *A companion to feminist geography* (Rosa Cerarols).

Hall, Derek; Roberts, Lesley; Mitchell, Morag. *New directions in Rural Tourism* (Gemma Cànoves Valiente).

Falah, Ghazi-Walid; Hagel, Caroline (eds.). *Geographies of Muslim Women: Gender, Religion and Space* (Anna Ortiz Guitart).

Hall, Michael C.; Higham, James (eds.). *Tourism, recreation and climate change* (Joan Carles Llurdés i Coit).

Woolf, Virginia. *Londres* (Anna Serra i Salvi).

Lacomba, J. *Migraciones y desarrollo en Marruecos* (Eva Østergaard-Nielsen).

Villanova, José Luis. *El protectorado de España en Marruecos: organización política y territorial* (Miquel Vilaró i Güell).

NORMES PER A LA TRAMESA D'ORIGINALS

1. Els articles tramesos a la revista hauran de ser originals i caldrà presentar-los mecanografiats a doble espai, en full mida DIN A4 (30 línies de 60 espais, 280 paraules per pàgina), sense afegits manuscrits i amb una redacció clara i entenedora. S'utilitzarà una sola de les cares amb marge suficient a l'esquerra per poder fer-hi anotacions i amb numeració correlativa a l'angle superior dret. Els articles no podran superar les vint-i-cinc pàgines, incloent-hi el text, tot el material gràfic, les notes i la bibliografia. Els articles dirigits a la secció «Estats de la Qüestió i Documentació» no superaran les quinze pàgines. En tot cas, el Consell de Redacció decidirà en quina secció s'inclouen els articles rebuts. Les ressenyes no superaran mai les cinc pàgines. En la primera pàgina de l'article hi haurà de constar la informació següent: títol de l'article, nom de l'autor, professió i adreça postal professional; a la segona pàgina hi constarà un resum de 150 paraules en català, castellà, anglès i francès, i entre tres i cinc mots clau en les quatre llengües esmentades, que permetin la classificació i identificació de l'article. Caldrà trametre l'original i dues còpies en paper, i també el text en suport magnètic en PC compatible o Macintosh i en qualsevol dels processadors de text habituals.

2. Per a les **referències bibliogràfiques**, caldrà atènyer-se al següent:

Les al·lusions a autors en el text aniran normalment acompanyades d'una referència afegida a continuació entre parèntesis (nom de l'autor, any de publicació i, eventualment, la pàgina); en el cas d'una citació textual, a continuació del text s'afegirà aquesta referència entre parèntesis, que inclourà necessàriament la pàgina. Exemples:

[...] és evident que Vidal considera que la descripció és el primer graó important de la tasca del geògraf (Clozier, 1967).

[...] Sauer (1957, p. 15) afirma que el Sud-est asiàtic és el bressol primordial de l'agricultura.

[...] «El traçat de les fronteres posa en joc les tradicions històriques, les combinacions diplomàtiques, els afanys nacionals o internacionals.» (Derruau, 1961, p. 637.)

3. Al final de l'article s'inclourà, per ordre alfabètic, una **bibliografia** amb les referències completes que permetin la identificació dels treballs. Per tant,

a) quan es tracti d'un llibre:

JAMES, P. (1972). *All Possible Worlds: a History of Geographical Ideas*. Londres: Bobbs-Merril. (Autor, cognom amb majúscula, inicials; any de publicació entre parèntesis; títol del llibre en cursiva o subratllat; lloc d'edició; editorial.)

b) quan es tracti d'un article:

VOEIKOV, A.L. (1910). «L'influence de l'homme sur la terre». *Annales de Géographie*, 10, p. 97-114.

(Autor, cognom en majúscula, inicials; any de publicació entre parèntesis; títol de la revista en cursiva o subratllat; volum i número, pàgines inicial i final.)

Convé d'evitar les notes a peu de pàgina, però si són necessàries hauran de numerar-se i agrupar-se després del text de l'article i abans de la bibliografia. Per a les al·lusions i citacions, cal observar els mateixos criteris que a la resta del text.

4. Les **taules** —l'única denominació utilitzada per a tota mena de quadres, relacions estadístiques, etc.—, numerades en xifres aràbigues, aniran en un full a part al final de l'article. Cal fer-hi una referència explícita en el text.

5. La il·lustració ha d'atendre les indicacions següents:

a) **Fotografies**. En blanc i negre damunt de paper brillant, ben contrastades, mida mínima 6 x 9 cm. S'adjuntaran en un sobre a part, sense enganxar-les a cap full de paper, i numerades amb xifres aràbigues. No s'admetran fotografies en color. El text ha de fer referència explícita a les fotografies reproduïdes.

- b) Tots els **gràfics** s'hauran de presentar en paper blanc, preferentment mida DIN A4, acompanyats del títol, la llegenda i la font. En un full a part caldrà incloure les dades estadístiques amb les quals s'ha elaborat el gràfic. Tots dos fulls portaran al dors, en llapis, el nom i els cognoms de l'autor i el número corresponent en xifres àrabiques. El text ha de fer referència explícita als gràfics reproduïts.
- c) Tots els **mapes** s'hauran de presentar en dues còpies en paper blanc, de mida preferentment DIN A4. Hauran de ser ben definides, i inclouran l'orientació i l'escala gràfica. Els títols, la toponímia, la llegenda i la font aniran indicats només en la còpia segona. Tots dos fulls portaran al dors, en llapis, el nom i els cognoms de l'autor i el número corresponent en xifres àrabiques. El text ha de fer referència explícita als gràfics reproduïts.
6. La Redacció es reserva el dret de retornar els articles que no compleixin aquestes normes o, si escau, d'adaptar-los a aquestes.
7. Aquesta revista es regeix per un sistema de censors totalment anònim. En el cas que l'article sigui acceptat però que els censors considerin oportú incloure-hi determinades modificacions, la Redacció les trametrà a l'autor perquè les prengui en consideració.
8. L'autor adjuntarà una declaració que l'article no s'ha publicat ni es publicarà en cap altra revista de l'Estat espanyol.

Nota per a un ús no sexista del llenguatge

El Consell de Redacció de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA ha acordat afegir-se a les recomanacions de la UNESCO referents a un ús no sexista del llenguatge. Aquesta pràctica, que es va imposant de manera creixent a les revistes acadèmiques, consisteix en el fet d'evitar, en la mesura que es pugui, les expressions i construccions gramaticals que es refereixin explícitament o implícitament a un sol sexe i que representin una discriminació per a les dones.

En el món de la geografia, les expressions sexistes són força abundants i tan arrelades que sovint hi passen per alt. Alguns exemples d'aquest fet serien la masculinització de certes activitats i professions i la utilització com a valor genèric del masculí, o altres expressions comunes que reflecteixen força prejudicis sexistes, com per exemple suposar que alguns conceptes com «el cap de família» sempre són masculins, o utilitzar com a universal l'ocupació masculina quan es fa referència a l'orientació econòmica de certes localitats («els pobles pesquers»), entre altres.

Alguns exemples:

Expressions habituals:

- «l'home i la natura»
- «el pagès del Bages conreua blat»
- «el geògraf estudia la distribució espacial de les activitats»
- «els emigrants i les seves famílies»

- «els valencians», «els catalans»

Algunes expressions alternatives:

- «humanitat i natura», «societat i natura»
- «la pagesia del Bages conreua blat»
- «els geògrafs i les geògrafes estudien la distribució espacial de les activitats»
- «la població treballadora migrant» (ja inclou tots els membres de la família)
- «el poble valencià», «el poble català»

NORMAS PARA EL ENVÍO DE ORIGINALES

1. Los artículos enviados a la revista deberán ser originales y se presentarán mecanografiados a doble espacio, en hojas de tamaño DIN A4 (30 líneas de 60 espacios, 280 palabras) sin añadidos manuscritos y con redacción clara e inteligible. Se utilizará una sola de las caras, dejando margen suficiente a la izquierda para hacer anotaciones y con numeración correlativa en el ángulo superior derecho. Los artículos en ningún caso podrán superar las veinticinco páginas, incluyendo estas páginas el texto, todo el material gráfico, las notas y la bibliografía. Los artículos dirigidos a la sección «Notas y Documentación» no superarán las quince páginas. En cualquier caso, el Consejo de Redacción decidirá en última instancia en qué sección se incluyen los artículos recibidos. Las recensiones no superarán nunca las cinco páginas. En la primera página del artículo constará la información siguiente: título del artículo, nombre del autor, profesión y dirección postal profesional; en la segunda página habrá un resumen de 150 palabras en castellano, catalán, inglés y francés, y entre tres y cinco palabras clave en las cuatro lenguas citadas, que permitan la clasificación e identificación del artículo. Es necesario enviar el original y dos copias en papel, así como el texto en soporte magnético en PC compatible o Macintosh y en cualquiera de los procesadores de texto habituales.

2. En cuanto a la **bibliografía** y a las **referencias**, habrá que atenerse a lo siguiente:

Las alusiones a autores en el texto irán acompañadas normalmente de una referencia explícita añadida a continuación entre paréntesis (nombre del autor, año de publicación y eventualmente la página); en el caso de una cita textual, a continuación del texto se añadirá esta referencia entre paréntesis, en la que constará necesariamente la página. Ejemplos:

[...] es evidente que Vidal considera que la descripción es el primer peldaño importante del geógrafo (Clozier, 1967).

[...] Sauer (1957, p. 15) afirma que el Sudeste asiático es la cuna primordial de la agricultura.

[...] «El trazado de las fronteras pone en juego las tradiciones históricas, las combinaciones diplomáticas y los intereses nacionales e internacionales.» (Derruau, 1961, p. 637.)

3. Al final del artículo se incluirá, por orden alfabético, una **bibliografía** con las referencias completas que permitan la identificación de los trabajos. Por tanto:

a) cuando se trate de un libro:

JAMES, P. (1972). *All Possible Worlds: a History of Geographical Ideas*. Londres: Bobbs-Merril. (Autor, apellido en mayúscula, iniciales; año de publicación entre paréntesis; título del libro en cursiva o subrallado; lugar de edición; editorial.)

b) cuando se trate de un artículo:

VOEIKOV, A.L. (1910). «De l'influence de l'homme sur la terre». *Annales de Géographie*, 10, p. 97-114.

(Autor, apellido en mayúscula, iniciales; año de publicación entre paréntesis; título del artículo entre comillas; título de la revista en cursiva o subrallado; volumen y número; páginas inicial y final.)

Conviene evitar las notas a pie de página, pero si son necesarias deberán numerarse y agruparse después del texto del artículo y antes de la bibliografía. Para las alusiones y citas, se observarán los mismos criterios que en el resto del texto.

4. Los **cuadros** —única denominación que se utilizará para todo tipo de tablas y relaciones estadísticas— numerados en cifras arábigas, irán en una hoja aparte al final del artículo. Sin embargo, habrá que referenciarlos explícitamente en el texto.

5. La ilustración se ajustará a las indicaciones siguientes:

a) **Fotografías**. En blanco y negro sobre papel brillante, bien contrastadas, tamaño mínimo 6 x 9 cm. Se remitirán en sobre aparte, sin pegarlas a ninguna hoja de papel y numeradas

- con cifras arábicas. No se admitirán fotografías en color. El texto deberá hacer referencia explícita a las fotografías reproducidas.
- b) Todos los **gráficos** deberán presentarse en papel blanco, preferentemente en tamaño DIN A4, acompañados del título, la leyenda y la fuente. En una hoja aparte se añadirán los datos estadísticos con los cuales se ha elaborado el gráfico. Las dos hojas llevarán al dorso, en lápiz, el nombre y los apellidos del autor y el número correspondiente en cifras arábicas. El texto ha de hacer referencia explícita a los gráficos reproducidos.
- c) Todos los **mapas** deberán presentarse en dos copias en papel blanco, de tamaño preferentemente DIN A4. Deberán de estar bien definidos, e incorporarán la orientación y la escala gráfica. Los títulos, la toponimia, la leyenda y la fuente irán sólo en la segunda copia. Las dos hojas llevarán al dorso, en lápiz, el nombre y los apellidos del autor y el número correspondiente en cifras arábicas. El texto ha de hacer referencia explícita a los gráficos reproducidos.
6. La Redacción se reserva el derecho a devolver los artículos que no cumplan estas normas o, en su caso, de adaptarlos a éstas.
7. Esta revista se rige por un sistema de censores totalmente anónimo. En caso de que algún artículo sea aceptado, pero los censores consideren imprescindible la inclusión de determinadas modificaciones, la Redacción lo remitirá a su autor para que las efectúe.
8. El autor adjuntará una declaración haciendo constar que el artículo no se ha publicado ni se publicará en ninguna otra revista del Estado español.

Nota para un uso no sexista del lenguaje

El Consejo de Redacción de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA ha acordado añadirse a las recomendaciones de la UNESCO referentes a un uso no sexista del lenguaje. Esta práctica, que se va imponiendo de manera creciente en las revistas académicas, consiste en evitar, en la medida de lo posible, las expresiones y construcciones gramaticales que se refieran explícita o implícitamente a un solo sexo y que representen una discriminación para las mujeres.

En el mundo de la geografía, las expresiones sexistas son bastante abundantes y a menudo tan enraizadas que se utilizan inconscientemente. Algunos ejemplos de esta práctica serían la masculinización de ciertas actividades y profesiones y la utilización como valor genérico del masculino u otras expresiones comunes que reflejan bastantes prejuicios sexistas, como por ejemplo suponer que algunos conceptos como el «cabeza de familia» son siempre masculinos, o utilizar como universal la ocupación masculina cuando se hace referencia a la orientación económica de ciertas localidades («los pueblos pesqueros»), entre otras.

Algunos ejemplos:

Expresiones habituales:

«el hombre y el medio»

«los profesores siguen una formación permanente»

«el geógrafo estudia la distribución espacial de las actividades»

«los emigrantes y sus familias»

«los valencianos», «los catalanes»

Algunas expresiones alternativas:

«la sociedad y el medio», «la humanidad y el medio»

«el profesorado sigue una formación permanente», «el personal docente...», «los profesores y las profesoras...»

«los geógrafos y las geógrafas estudian la distribución espacial de las actividades»

«la población trabajadora emigrante» (ya incluye a todos los miembros de la familia)

«el pueblo valenciano», «el pueblo catalán»

INSTRUCTIONS AUX AUTEURS

1. Les textes remis à la Rédaction doivent être des travaux originels, dactylographiés à double interligne sur format DIN A4 (30 lignes de 60 frappes, 280 mots), sans additions manuscrites. La rédaction doit être claire et intelligible. On utilisera une seule face du papier tout en laissant à gauche une marge suffisante qui permette faire des annotations. Les pages seront numérotées corrélativement sur l'angle supérieur droit. La longueur des articles ne peut pas dépasser 25 pages, y compris le texte, le matériel graphique, les cartes et la bibliographie. Les textes adressés à la section «Etats de la Question et Documentation» auront une longueur maximum de 15 pages. Le Comité de Rédaction décidera, le cas échéant, dans quelle section paraîtront les textes reçus. Les comptes-rendus des livres ne peuvent pas dépasser 5 pages.

Sur la première page doivent être consignées les informations suivantes: titre de l'article, nom de l'auteur, profession et adresse postale professionnelle. Sur la deuxième page, première du texte, doit figurer un résumé de 150 mots en catalan, espagnol, anglais et français, et entre trois et cinq mots-clés en les quatre langues citées, lesquelles doivent permettre la classification et l'identification de l'article. En plus que l'originel l'auteur doit remettre deux copies en papier, et aussi une copie de la disquette du texte sur PC compatible ou Macintosh, en n'importe quel logiciel de traitement des textes habituel.

2. En relation aux **références bibliographiques** il faudra suivre les indications suivantes:

Les citations d'auteurs dans le texte doivent être accompagnées d'une référence entre parenthèses (nom de l'auteur, date de publication et, éventuellement, pagination); les citations textuelles doivent être suivies d'une référence entre parenthèses comprenant nécessairement la pagination. Exemples:

[...] Vidal considère que la description est le premier niveau important de la tâche du géographe (Clozier, 1967).

[...] Sauer (1957, p.15) affirme que le Sud-est asiatique est le berceau principal de l'agriculture.

[...] «Le tracé des frontières met en jeu les traditions historiques, les arrangements diplomatiques, les soucis nationaux et internationaux.» (Derruau, 1961, p. 637.)

3. A la fin de l'article on ajoutera, dans l'ordre alphabétique, une **bibliographie** avec les références complètes permettant d'identifier les travaux cités dans le texte. Exemple:

a) S'il s'agit d'un livre:

JAMES, P. (1972). *All Possible Worlds: a History of Geographical Ideas*. Londres: Bobbs-Merril. (Auteur, nom en majuscules, initiales; date de publication entre parenthèses; titre de l'ouvrage en italiques ou souligné; ville d'édition; maison d'édition.)

b) S'il s'agit d'un article:

VOEIKOV, A.L. (1910). «De l'influence de l'homme sur la terre». *Annales de Géographie*, 10, p. 97-114.

(Auteur, nom en majuscules, initiales; titre de l'article entre guillemets; titre de la revue en italiques ou souligné; volume, numéro, pagination.)

Il est souhaitable d'éviter les notes de bas de page mais, si elles sont nécessaires, elles seront numérotées et groupées après le texte et avant la bibliographie. Les allusions et citations doivent respecter les mêmes instructions qu'on a dit pour le texte.

4. Les **tableaux** (avec ce nom on comprend toute sorte de cadres, relations statistiques, etc.), numérotés en chiffres arabes et groupés sur une feuille à part à la fin de l'article. Ils doivent faire l'objet de références explicites dans le texte.

5. Les illustrations doivent suivre les indications suivantes:

a) Les **photographies** doivent être en noir et blanc sur papier brillant, suffisamment contrastées et d'un format minimum 6 x 9 cm. On les enverra dans une enveloppe à part sans les coller

- sur du papier et elles seront numérotées séquentiellement en chiffres arabes. Les photographies en couleur ne seront pas admises. Le texte doit faire référence explicite aux photographies reproduites.
- b) Tous les **graphiques** seront présentés en papier blanc, en préférence sur format DIN A4, avec le titre, la légende et la source. Dans une feuille à part, il faudra écrire les données statistiques avec lesquelles on a fait le graphique. Au dos des deux feuilles doit figurer, écrit au crayon, le nom et le prénom de l'auteur ainsi que leur numéro en chiffres arabes. Le texte doit faire une référence explicite aux graphiques reproduits.
 - c) Toutes les **cartes** seront présentées en deux copies en papier blanc, en préférence sur format DIN A4. Elles doivent être très claires, et avec l'orientation et l'échelle graphique. Les titres, le toponymie, la légende et la source seront seulement dans la deuxième copie. Au dos des deux feuilles doit figurer, écrit au crayon, le nom et le prénom de l'auteur ainsi que leur numéro en chiffres arabes. Le texte doit faire une référence explicite aux cartes reproduites.
6. Le Comité de Rédaction s'adjuge le droit de renvoyer les articles ne respectant pas ces normes ou, le cas échéant, de les adapter à celles-ci.
7. Les manuscrits sont soumis anonymement à des lecteurs. Une fois l'article reçu, le Comité de Rédaction transmettra à l'auteur, le cas échéant, les commentaires des lecteurs afin qu'il puisse introduire les changements proposés.
8. L'auteur doit ajouter une déclaration qui justifie que l'article n'a été publié ni le sera dans aucune autre revue de l'Etat espagnol.

Note pour un usage non sexiste du langage

Le Conseil de Rédaction de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA a décidé de faire siennes les recommandations de l'UNESCO pour un usage non sexiste du langage. Cette pratique, qui s'impose de plus en plus dans les revues académiques, consiste à éviter, dans la mesure du possible, les expressions et les constructions grammaticales qui se réfèrent explicitement ou implicitement à un seul sexe et qui représentent une discrimination pour les femmes.

Dans le monde de la géographie, les expressions sexistes sont assez abondantes et tellement enracinées que souvent on les utilise inconsciemment. Comme exemples d'une telle pratique, on pourrait citer la masculinisation de certaines activités et professions, l'utilisation généralisée du genre masculin ainsi que certaines expressions communes qui reflètent bien les préjugés sexistes. Ainsi l'utilisation de concepts comme celui de «chef de famille» permet de supposer que ce rôle est toujours masculin, ou encore, quand on fait référence à l'orientation économique de certaines localités, on privilégie souvent l'occupation masculine par rapport à la féminine («les villes de pêcheurs»).

Alguns exemples:

Expressions habituelles:

«l'home et le milieu»

«le géographe étudie la distribution spatiale des activités»

«les émigrants et leur famille»

«les valenciens», «les catalans»

Expressions alternatives:

«la société et le milieu», «l'humanité et le milieu»

«les professionnels et professionnelles de la géographie étudient la distribution spatiale des activités», «les hommes et les femmes géographes étudient la distribution spatiale des activités»

«la population émigrante» (qui implique tous les membres de la famille)

«le peuple de Valence», «le peuple catalan»

INSTRUCTIONS FOR AUTHORS

1. Manuscripts for publication must be original and typed with double spacing on DIN A4 paper (30 lines with 60 spaces on each; 280 words per page), with no added hand-written notes. Only one side of the paper should be used with a left margin wide enough (3-4 cm) for annotations. Pages should be numbered correlatively at the upper right margin. Manuscripts submitted to the «Notes and Documentation» section should not exceed 15 pages. The Editorial Board reserves the right to decide in which section papers will appear. Book reviews should never exceed 5 pages.

A separate title page (first page of the article) should include the following information: title of the article, author's name, professional status and professional address. On the second page (first page of the text) the title must be repeated and 3-5 key words added. All manuscripts must be submitted with a 150-word abstract and 3-5 key words in English, French, Spanish and Catalan. Authors should submit the original manuscript and two copies. For editing purposes, the Editorial Board request the submission of one copy on magnetic support, PC-compatible or Macintosh, using any of the standard wordprocessors.

2. For **reference** the authors should apply the following rules:

Mention of other authors in the text should normally be followed by a citation in parenthesis (author's name, year of publication and, if relevant, page[s]). If a quotation is included, the ensuing citation must state the page number.

[...] Goldman suggest that one of the causes of environmental pollution in the USSR is that the Soviet economy is organized to achieve rapid economic growth at the expense of environmental preservation (Ueta, 1989).

[...] Guelke (1978, p. 45) states that for the most part geographers opted for Geography as a law-seeking science.

[...] Clout defined rural geography as «The study of recent social, economic, land-use and spatial changes that have taken place in less-densely populated areas...» (1972, p. 1).

3. At the end of the paper the author must include a **list of references** in alphabetical order and expressed in the following manner:

a) For books:

JAMES, P. (1972). *All Possibles Worlds: a History of Geographical Ideas*. Londres: Bobbs-Merril.

b) For articles:

VOEIKOV, A.L. (1910). «De l'influence de l'homme sur la terre». *Annales de Géographie*, 10, p. 97-114.

Footnotes should normally be avoided. If necessary, they must be numbered consecutively in the text and presented on a separate sheet at the end of the text and before the references. Quotations and citations in footnotes should follow the same procedures as in the text.

4. All data, statistical material, etc. are referred to as **tables**. They should be numbered in Arabic and presented on a separate sheet at the end of the paper. Each table requires an explicit reference in the text.

5. Cartographic and photographic illustrations should be presented as follows:

a) **Prints**. On glossy black and white paper, minimum size 6 x 9 cm. They should be placed in a separate envelope and numbered consecutively in Arabic. Do not attach them to the paper. Color prints will not be accepted. The text must include an explicit reference to the prints reproduced.

b) All **diagrams** must be presented in black ink, preferably size DIN A4, with the title, key and source. All data used to elaborate the diagram must be presented on a separate sheet. Both sheets must have the name of the author and the number of the diagram (in Arabic) on their back. Diagrams require an explicit reference in the text.

- c) Two copies of every **map** should be presented, preferably in DIN A4. They must be clear, providing the exact orientation and a graphic scale. The titles, toponymy, key and source must be presented only in the second copy. Both copies will have the full name of the author and the number of the map (in Arabic) on the back. The text must include an explicit reference to the maps reproduced.
6. The Editorial Board reserves the right to return the manuscripts not complying with the instructions or to adapt the manuscripts to these requirements.
7. DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA is a refereed journal. If the manuscript is accepted for publication but, in the opinion of the referees, some modification are needed, the Editorial Board will return the manuscript for revision. Manuscripts accepted for publication will not be returned. The Editorial Board will send 20 reprints to authors free of charge.
8. Authors should submit a declaration stating that the manuscript has not been and will not be published in any other journal in Spain.

Editor's note on the use of non-gender-biased expressions

The Editorial Committee of DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA has agreed to support the UNESCO recommendations on the use of non-gender-biased expressions. This practice, which is being increasingly adopted in academic publications, consists in avoiding, as far as possible, those expressions and grammatical structures which explicitly or implicitly refer to a single gender and which represent discrimination of the female sex.

In geographical circles, gender-biased expressions are relatively abundant and often so deep-rooted that they are used unconsciously. Examples would be the use of the masculine gender to denominate groups which include both sexes, such as «man» when referring to the «human race» or to «people» in general; or the supposition that certain activities or responsibilities are exclusively masculine or feminine.

Commonly used expressions:

«man and environment»
«man», «mankind»
«man's achievements»
«the average man»
«man's search for knowledge has lead him into ways of learning that bear examination»
«mothering»

Some alternatives:

«society and environment», «people and environment»
«people», «humanity», «human beings»
«human achievements»
«the average person», «people in general»
«the search of knowledge has lead us into ways of learning that bear examination»
«nurturing»